

GAUTENG PROVINCE
EDUCATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

VOORBEREIDENDE EKSAMEN

2023

10711

REKENINGKUNDE

(VRAESTEL 1)

TYD: 2 uur

PUNTE: 150

14 bladsye + 1 formuleblad en 'n 11 bladsye-antwoordboek

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDBOEK word verskaf waarin AL die vrae beantwoord moet word.
3. Toon ALLE bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Waar van toepassing, toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt.
7. As jy kies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Behoue Inkomste Nota en Staat van Finansiële Posisie	55	45
2	Kontantvloeistaat en Finansiële Aanwysers	45	35
3	Vertolking van Finansiële State	35	30
4	Korporatiewe Bestuur	15	10
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: BEHOUE INKOMSTE NOTA EN STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE
(55 punte; 45 minute)

TSATSI BPK

Tsatsi Bpk verskaf en installeer verskillende soorte sonpanele teen 'n vaste koste. Inligting vir die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2023 word aan jou voorgelê.

GEVRA:

1.1 Verwys na Inligting B (i).

Bereken die waarde van die slotvoorraad van sonpanele. (5)

1.2 Gebruik Inligting B (ii) en (iii) om die onbekende syfers aangedui deur **(i – iii)** in die Vaste/Tasbare Bate Nota, te bereken. (12)

1.3 Voltooi die Behoue Inkomste Nota. (10)

1.4 Voltooi die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) op 30 Junie 2023. Waar notas nie verlang word nie, moet berekeninge getoon word. (28)

INLIGTING:

A. Saldo's/Totale op 30 Junie 2023:

	2023
Gewone aandelekapitaal	1 755 000
Behoue inkomste	1 045 000
Lening: Shiloh Bank	609 840
Vaste bates teen drawaarde	?
Vaste deposito: BNP Bank	582 000
Voorraad	?
Netto handelsdebiteure	209 100
Bank (gunstig)	?
Deposito: Water en elektrisiteit	11 000
SAID: Inkomstebelasting (Voorlopige betalings)	359 000
Handelskrediteure	763 860
Aandeelhouders vir dividende	260 000
Huuruitgawe	91 280
Direkteursfooie	1 824 000

B. ADDISIONELE INLIGTING

- (i)
- Tsatsi Bpk verkoop sonpaneel teen 'n standaard koers van R10 500 per eenheid.
 - 'n Winsopslag van 25% op kosprys word gehandhaaf.
 - Die spesifieke identifikasietegniek word gebruik om sonpaneel te waardeer.
 - Die inligting ten opsigte van die sonpaneel is as volg:

	EENHEDE	EENHEID PRYS	TOTAAL R
Beginvoorraad: 1 Julie 2022	78		
Aankope gedurende die jaar	631		
Slotvoorraad: 30 Junie 2023	?		?
Eenhede verkoop	602	10 500	6 321 000

- (ii) **Nota tot die Balansstaat op 30 Junie 2023:**

VASTE/TASBARE BATES	TOERUSTING	VOERTUIG
Drawaarde – 1 Julie 2022	50 000	519 200
Kosprys	561 000	814 000
Opgehoopte waardevermindering	(511 000)	(i)
Bewegings		
Toevoegings teen kosprys	55 000	0
Bateverkope teen drawaarde	0	(iii)
Waardevermindering	(ii)	(98 890)
Drawaarde – 30 Junie 2023		
Kosprys	616 000	649 000
Opgehoopte waardevermindering		

- (iii) **Besonderhede van vaste bates:**

Grond en Geboue:

- Die maatskappy besit ook eiendom.

Toerusting:

- Nuwe toerusting is op 31 Desember 2022 aangekoop. Hierdie transaksie is behoorlik aangeteken.
- Waardevermindering word bereken teen 10% p.j. op kosprys.

Voertuie:

'n Voertuig is op 31 Maart 2023 vir kontant verkoop. Dit is korrek in die onderneming se boeke aangeteken.

Volgens die Vastebateregister, is die besonderhede van die verkoop van die voertuig as volg:

Kosprys	?
Opgehoopde waardevermindering op 1 Julie 2022	R66 000
Waardevermindering op verminderde saldo metode	20% p.j.
Wins met verkoop van voertuie	R3 350

LET WEL: Waardevermindering vir die finansiële jaar op alle voertuie is akkuraat op R98 890 bereken.

(iv) 'n Krediteur met 'n kredietsaldo van R1 500 in die Krediteurgrootboek, moet nog na sy rekening in die Debiteurgrootboek oorgedra word.

(v) 'n Stoorkamer word sedert 1 Oktober 2022 teen R11 200 per maand gehuur. Die huur is op 1 April 2023 met 7,5% per maand verhoog. Maak voorsiening vir die uitstaande huur.

(vi) **Lening: Shiloh Bank**

Die leningstaat van Shiloh Bank toon die volgende:

- Totale betalings (insluitende rente) R225 400
- Rente gekapitaliseer R 83 160
- Saldo aan die einde (30 Junie 2023) ?

LET WEL: 20% van die lening sal gedurende die volgende finansiële jaar vereffing word.

(vii) Die maatskappy het drie direkteure wat dieselfde fooi verdien. Een direkteur is twee maande vooruit betaal.

(viii) **Aandelekapitaal en dividende:**

Gemagtigde aandelekapitaal: 3 000 000 gewone aandele

DATUM	BESONDERHEDE
1 Julie 2022	1 500 000 uitgereikte aandele.
31 Desember 2022	'n Interim dividend van 12 sent per aandeel is verklaar en betaal.
1 Maart 2023	Aandele is teen R1,50 teruggekoop. Die gemiddelde prys van R1,35 is akkuraat op daardie dag bereken.
30 Junie 2023	'n Finale dividend is verklaar.

LET WEL: Geen addisionele aandele is gedurende die jaar uitgereik nie.

(ix) **Inkomstebelasting vir 2023:**

Inkomstebelasting vir die finansiële jaar is akkuraat bereken op R309 000.
Inkomstebelasting word bereken teen 30% van die netto wins.

(x) **Finansiële aanwyser:**

Nadat alle aansuiwerings in ag geneem is, is die bedryfskapitaal
verhouding akkuraat op **1,2 : 1** bereken.

VRAAG 2: KONTANTVLOEI EN FINANSIËLE AANWYSERS

(45 punte; 35 minute)

- 2.1 Kies die korrekte term om elk van die volgende stellings te voltooi. Skryf slegs die term langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.3) in die ANTWOORDBOEK neer.

bedryfsbate; uitvloei van kontant; nie-bedryfsbate; nie-bedryfslas; invloei van kontant
--

2.1.1 'n Verbandlening om die aankoop van nuwe eiendom te finansier, is 'n ...

2.1.2 'n Toename in debiteure sal 'n ... aandui.

2.1.3 Onverbruikte verpakkingsmateriaal aan die einde van die finansiële jaar is 'n ...

(3 x 1) (3)

2.2 RANGA BPK

Die onderstaande inligting is verkry uit die rekeningkundige rekords van Ranga Bpk. Die finansiële jaar eindig op 28 Februarie 2023.

GEVRA:

2.2.1 Bereken die volgende bedrae vir die Kontantvloeistaat en Notas:

- Voorraad bedrag op 28 Februarie 2023 (2)
- Inkomstebelasting betaal (4)
- Dividende betaal (3)
- Aankoop van vaste bates (5)

2.2.2 Voltooi die Kontantgevolge van die Finansierings Aktiwiteite gedeelte van die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023. (8)

2.2.3 Voltooi die afdeling van Kontant en Kontantekwivalente in die Kontantvloeistaat. (6)

2.2.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers op 28 Februarie 2023:

- % netto wins voor belasting op verkope (3)
- Bedryfskapitaal verhouding (3)
- Dividende per aandeel (4)
- % opbrengs op aandeelhouersekswiteit (4)

INLIGTING:

A. Inligting van die Staat van Omvattende Inkomste op 28 Februarie 2023:

Verkope	8 240 000
Waardevermindering	113 125
Wins voor rente uitgawe	1 323 260
Rente uitgawe	128 460
Inkomstebelasting	358 440
Netto wins na belasting	836 360

B. Uittreksel van die Staat van Finansiële Posisie op 28 Februarie 2023:

	28 Februarie 2023 (R)	28 Februarie 2022 (R)
Bedryfsbates	1 430 000	2 521 000
Voorraad	?	450 000
Handels- en ander ontvangbares	?	1 689 000
Kontant en kontantekwivalente	0	382 000
Aandeelhouersekswiteit	13 941 500	10 312 350
Gewone aandeelkapitaal	13 440 000	9 700 000
Behoue inkomste	501 500	612 350
Lang termyn lening: CZ Bank	2 850 400	4 500 500
Bedryfslaste	650 000	900 000
Handels en ander betaalbares		
Aandeelhouders vir dividende	315 000	65 000
SAID (inkomstebelasting)	72 000	102 000
Oortrokke bank	?	0

C. Items verkry vanuit die Kontantvloeiastaat en Notas op 28 Februarie 2023:

	Bedrag	Verandering
Voorraad	390 000	<i>uitvloei</i>
Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	862 700	<i>invloei</i>
Kontantvloei uit beleggings aktiwiteite	3 132 600	<i>uivloei</i>

D. VASTE BATES:

- 'n Nuwe aflewerings voertuig is halfpad deur die jaar aangekoop. Die waardevermindering op die aangekoopte voertuig beloop R44 175.
- Waardevermindering op voertuie word bereken teen 15% op kosprys.
- Toerusting aangekoop gedurende die jaar beloop R62 000.
- Ranga Bpk het 'n gedeelte van sy gebou aan een van die direkteure verkoop.

E. GEWONE AANDELEKAPITAAL:

- Die maatskappy het op 1 Maart 2022, die begin van die finansiële jaar, 2 500 000 uitgereikte gewone aandele gehad.
- Op 15 Mei 2022 het die direkteure 'n addisionele 1 000 000 gewone aandele uitgereik.
- Gewone aandele is op 31 Januarie 2023 deur die direkteure vir R1 500 000 teruggekoop.
- Op 28 Februarie 2023, die einde van die finansiële jaar, was daar 3 200 000 uitgereikte aandele.

F. DIVIDENDE:

- Die direkteure het 'n interim dividend van 5 sent per aandeel op 30 September 2022 betaal.
- 'n Finale dividend is aan alle aandeelhouers op 28 Februarie 2023 verklaar (insluitende die teruggekoopte aandele).
- Totale dividende betaal en verklaar beloop R490 000.

VRAAG 3: VERTOLKING VAN FINANSIËLE STATE

(35 punte; 30 minute)

3.1 KWALITEIT ELEKTRONIES BPK

Die maatskappy dryf handel in elektroniese toerusting. Die inligting verwys na die afgelope twee finansiële jare, geëindig 28 Februarie 2023.

C. Cruz is die HUB en daar is drie ander direkteure in die maatskappy.

GEVRA:

LET WEL: Verskaf syfers, finansiële aanwysers of berekeninge in ELKE geval om jou antwoord te staaf.

3.1.1 LIKIDITEIT:

Cruz is bekommerd oor die maatskappy se bedryfskapitaal oor die jare heen. Hy het 'n nuwe aanslag aan die direkteure voorgestel om bates vinnig in kontant om te skakel. Haal TWEE finansiële aanwysers aan en verduidelik waarom sy bekommernis geregverdig is. (4)

3.1.2 RISIKO EN HEFBOOM:

'n Aandeelhouer het aan Cruz voorgestel om 'n lening van sy vrou wat 'n konsultant by 'n bank is, te verkry. Cruz stem nie saam met die voorstel nie. Verduidelik waarom jy met hom saamstem. Haal TWEE finansiële aanwysers aan. (6)

3.1.3 DIVIDENDE:

Die direkteure het besluit om die dividend uitbetalings koers te verminder as gevolg van lae winsgewendheid en 'n lae groei koers. Verskaf 'n berekening om hul besluit te regverdig. Gee EEN rede waarom hulle hierdie besluit geneem het. (6)

3.1.4 VERDIENSTE, OPBRENGS EN AANDEELPRYS OP DIE JEB:

(a) Lewer kommentaar op die maatskappy se % opbrengs en die verdienste per aandeel. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers aan. (4)

(b) Lewer kommentaar op die aandele prys op die JEB en hoe die % opbrengs en verdienste per aandeel die aandeleprys beïnvloed het. Haal syfers aan. (2)

3.1.5 AANDEELHOUDING:

Verwys na Inligting A en C.

(a) By die AJV, het verskeie aandeelhouers gekla dat die Vergoedings Kommissie nalatig was in die uitvoering van hul pligte en dat Cruz nie die fooie wat hy as HUB betaal is, verdien het nie. Noem TWEE verskillende punte om hulle bekommernis te staaf. Haal syfers en finansiële aanwysers aan. (4)

Verwys na Inligting A, B en C.

- (b) Verduidelik waarom die ander direkteure ongelukkig is met die prys wat betaal is vir die aandele wat van Cruz teruggekoop is. Noem TWEE punte. Haal syfers en finansiële aanwysers aan om ELKE punt te ondersteun. (4)
- (c) Verskaf 'n berekening en lewer kommentaar oor of die terugkoop van die aandele Cruz se status as meerderheidsaandeelhouer geaffekteer het of nie. (3)
- (d) Verduidelik waarom die publiek nie daarin belanggestel het om nuwe aandele teen die uitreikprys van R7,90 per aandeel te koop nie. Haal EEN finansiële aanwyser met 'n neiging aan (VPA en OOAB uitgesluit). (2)

INLIGTING:

A.

	2023	2022
Skuld/Ekwiteits verhouding	0,5 : 1	0,4 : 1
Vuurproefverhouding	0,7 : 1	0,9 : 1
Voorraadomsetsnelheid	5,2 keer	8 keer
Handelsvoorraad tekort as 'n % van koste van verkope	6%	2%
% opbrengs op totale kapitaal aangewend	13%	20%
% opbrengs op aandeelhoudersbelang (OOAB)	5%	9,2%
Verdienste per aandeel	81 sent	93 sent
Dividende per aandeel	57 sent	90 sent
Netto batewaarde per aandeel	785	820
Markprys van aandele op JEB	760	840
Rentekoers van beleggings	7%	6%
Rentekoers op lening	14%	14%

B. Aandelekapitaal en aandeelhouding van HUB:

Totale aantal aandele:

	2023	2022
Aantal gemagtigde aandele	6 000 000 aandele	
Aantal aandele uitgereik op 28 Februarie	3 240 000	3 200 000
Aantal aandele besit deur C. Cruz	1 795 000	1 830 000

- Tydens 'n direksie vergadering op 1 Maart 2022, is daar besluit om 35 000 aandele van die HUB, C. Cruz, teen R13,00 per aandeel terug te koop. Nie een van die ander direkteure het hierdie voorstel gesteun nie.
- 'n Verdere 75 000 aandele is op 30 April 2022 uitgereik. Die prys vir die aankoop was aanvanklik op R7,90 per aandeel gelys. As gevolg van swak reaksie van die publiek teen hierdie prys, het die direkteure ooreengekom om die aandele teen R6,70 per aandeel te verkoop.

C. Direkteursfooie:

	2023	2022
Direkteursfooie betaal aan die HUB	R2 500 000	R2 000 000
Totale fooie betaal aan die ander 3 direkteure	R3 000 000	R3 000 000

VRAAG 4: KORPORATIEWE BESTUUR**(15 punte; 10 minute)**

Die onderstaande uittreksel is verkry uit 'n plaaslike koerant. Lees die artikel aandagtig deur en beantwoord die vrae wat volg. Indien nodig, kan jy jou algemene kennis van maatskappye en korporatiewe bestuur gebruik om jou antwoorde te staaf.

GEVRA:**4.1 Die Menslike Hulpbronaafdeling****Verwys na paragraaf 1.**

- Verskaf TWEE sleutelfunksies waarvoor die Menslike Hulpbronaafdeling verantwoordelik mag wees. (2)
- Lys TWEE kwaliteite wat hulle van 'n voornemende kandidaat vir 'n bestuursposisie kan oorweeg. (2)
- Verduidelik die rol van die HUB in 'n maatskappy. (2)
- Watter impak sal die beeld van die maatskappy op die markprys van aandele hê? Verduidelik EEN punt. (2)

4.2 Goeie korporatiewe bestuur en bekommernisse van belanghebbendes**Verwys na paragraaf 2.**

- Verskaf TWEE moontlike vrae wat 'n bekommerde belanghebbende kan opper tydens 'n vergadering met die Menslike Hulpbronaafdeling. (2)
- Verduidelik EEN strategie wat Mangray Bpk kan gebruik om sy werknemers te betrek in kollektiewe besluitneming. Verskaf 'n rede vir jou antwoord. (3)
- "Goeie korporatiewe bestuur help maatskappye om te floreer en te kan kompeteer." Verskaf TWEE punte om te wys waarom jy met hierdie stelling saamstem. (2)

INLIGTING:

**REGSTELLING VAN FOUTIEWE OPTREDE! HOE GOEIE LEIERS SWAK
BESLUITE KAN REGSTEL WAT ANDER BELANGHEBBENDES KAN AFFEKTEER.**

Paragraaf 1

Die afname van Mangray Bpk se markprys het voorblad nuus gehaal nadat die media 'n geheime gesprek tussen die HUB en personeel, waar hulle onregmatig behandel is, bekend gemaak het. Die Menslike Hulpbrankomitee het navorsing gedoen en bevind dat die HUB tydens die gesprek met sy personeel, onvanpaste taal gebruik het. Daar is bevind dat sommige junior personeellede van sekere besluite bewus was voordat dit deur die raad bespreek is. Dit het objektiewe insette van ander direkteure belemmer.

Paragraaf 2

Nadat alle betrokke partye ondervra is, was dit duidelik dat daar 'n gebrek aan kommunikasie tussen die HUB en belanghebbendes is. Tydens 'n vergadering van die Menslike Hulpbrankomitee met personeel, is die belangrikheid van die King verslag rakende dialoog wat belanghebbendes se vertrouwe kan herstel, druk kan verlig, die maatskappy se reputasie kan verbeter en om geleenthede te bied om verwagtinge, idees en opinies in lyn te bring en beklemtoon.

Paragraaf 3

Die HUB van Mangray Bpk het aangedui hoe hy besluite geneem het om verhoudings met belanghebbendes te bou en om die maatskappy se resultate te verbeter. Hy het geleer om nie in die skadu van die verlede te handel nie, om nie besluite te neem wat belanghebbendes sal teleurstel nie, om nie ander belanghebbendes se insette oor die hoof te sien nie en om prosesse toe te laat om veranderinge te weeg te bring.

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSER

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Nie-bedryfslaste : Aandeelhouersekwiteit
(Handels- en ander ontvangbares + Kontant en kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhouersekwiteit}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien onderstaande nota)
$\frac{\text{Netto wins voor belasting + rente op lening}}{\text{Gemiddelde aandeelhouersekwiteit + Gemiddelde nie-bedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhouersekwiteit}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Interim dividende}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto wins na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid} - \text{Veranderlike koste per eenheid}}$	
Nota: * In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	